

Voor een herverdelingsagenda

In een boeiend experiment uit 2004 kregen Indische kinderen uit de hoogste en laagste kasten van het land een aantal raadsels op te lossen. De leerlingen uit de laagste kasten haalden iets betere resultaten dan de anderen. Toen vroegen de onderzoekers aan de kinderen om zich zelf *en plein public* voor te stellen, het dorp vanwaar ze kwamen en de naam van hun ouders en grootouders te noemen. En vervolgens hen weer te testen. Deze keer haalden de jongens uit de lagere kasten opmerkelijk lagere scores dan bij hun vorige resultaten. En scoorden de jongens uit de hogere kasten beter dan hun leeftijdsgenoten en zelfs een beetje beter dan bij de vorige tests. Een wrang symptoom

van hoe ongelijkheid onder de huid kruipt en méér vormt dan louter het verschil in inkomsten of levensomstandigheden.

India mag dan wel ver van ons bed zijn, ook bij ons herproduceert cultuur en onderwijs ongelijkheid. Ook bij ons is het verschil tussen de groot- en de kleinverdiener aanzienlijk geworden. Ook bij ons blijven mensen bij de dokter en de tandarts weg omwille van geldgebrek. We staan voor de uitdaging om onze welvaartstaat sterk te houden zonder de interne ongelijkheid te vergroten. Integendeel, we moeten de kloof verkleinen. Daarom pleiten we voor meer sociale rechtvaardigheid. Daarom pleiten we voor een herverdelingsagenda.

Verkiezingen

Vroeger dan verwacht staan we voor nieuwe federale verkiezingen. In een jaar dat nog diep

de littekens van de financieel-economische crisis draagt en waarin verschillende Europese kiezers (Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië,...) de kaarten herschudden voor de politiek. De werkloosheid stijgt in alle landen. Door enkele buffers in onze sociale zekerheid gaat het in België minder hard, maar dat is geen troost voor degene die toch zijn baan verloren heeft.

Het overheidsdeficit stijgt inmiddels in verschillende landen naar astronomische bedragen. Speculerende jakhalzen zoeken nu al naar de zwakste landen van de Europa-kudde, niet om zoals sommigen naïef denken de overheden tot een staat van verantwoording te brengen, maar gewoon voor het goede oude,

Het overheidsdeficit en de dreiging die het met zich mee brengt maken het duidelijk: er is dringend nood aan een sterk en gedurfd beleid, dat meerdere doelstellingen met elkaar in verband brengt.

snelle geldgewin op de kap van een ander en om deze keer eventueel die ander nog dieper in het rood te duwen.

Het overheidsdeficit en de dreiging dat het met zich mee brengt maken het duidelijk: er is dringend nood aan een sterk en gedurfd beleid, dat meerdere doelstellingen met elkaar in verband brengt. Het economisch herstel moet gepaard gaan met meer en betere sociale bescherming. Economische groei moet vooral leiden tot een meer duurzame groei. Meer groei moet gebruikt worden voor een radicale aanpak van de armoede. Daarnaast is er nood aan een vernieuwing in justitie, aan verbetering van de veiligheid, aan bijkomende opvangplaatsen voor asielzoekers, aan een radicale aanpak van de armoede en zo veel meer.

Wie de noden en tekorten optelt, beseft dat besparingen onvermijdelijk zijn. Alleen al om een rentesneeuwbal te vermijden. Alleen al om onze sociale zekerheid te vrijwaren. Alleen al om de volgende generaties kansen te kunnen bieden.

Solide financiën

Wat de gezondheidszorg betreft, kunnen enkele brede en praktische besparingen zoals

een slim terugbetaalmodel voor geneesmiddelen, een betere afstemming van het aanbod van zorgvoorzieningen op de behoeftes en een integrale strategie om overconsumptie en luxebehandelingen tegen te gaan, al wat financiële ruimte vrijmaken.

Wij blijven ook zware kostenposten als de dienstencheques en de notionele intrestaftrek bekritisieren. Niet omdat die maatregelen intrinsiek slecht zouden zijn of afgeschaft moeten worden, maar omdat ze overdreven duur zijn voor hetgeen ze bewerkstelligen en dat correcties zeker mogelijk zijn, mits de nodige politieke wil.

Overigens mogen mogelijke besparingen ons ook niet blind maken voor wat er aan de inkomstenkant gebeurt. De zwarte economie in België leidt een spookbestaan: zwartwerk en fiscale fraude zijn activiteiten die per definitie niet makkelijk in te schatten zijn. Maar die wel zwaar kunnen wegen op de reële economie. De ramingen lopen uiteen van 4 tot 20 miljard euro. De exacte hoeveelheid maakt in feite niet uit.

We weten ook wel dat de strijd tegen fiscale fraude niet plots eindigt met een berg geld die dan de tekorten zal wegwerken. De strijd tegen fraude is een *principiële* strijd. Fraude

We weten ook wel dat de strijd tegen fiscale fraude niet plots eindigt met een berg geld die dan de tekorten zal wegwerken. De strijd tegen fraude is een principiële strijd.

onttrekt niet alleen overheidsmiddelen voor maatschappelijke noden, het is ook oneerlijke concurrentie ten opzichte van andere bedrijven. En bovendien bestaat er al te lang een klimaat van straffeloosheid rond fraude. Waarom wil men de criminaliteit serieus aanpakken en heeft men zo weinig oog voor het aanpakken van de financiële criminaliteit?

De voorbije regering heeft al enkele stappen gezet, maar er is nog veel werk aan de winkel. Het gaat niet op dat men klaagt over het hoge belastingtarief, terwijl het werkelijk betaalde tarief in vele gevallen gedaald is, éénmans-bedrijven en schijnzelfstandigheid welig tieren en er te weinig controles gebeuren om een afschrik-effect te krijgen.

Een recent belastingrapport van Deloitte kreeg een treffende kop in *De Tijd*: "België relatief mild voor zwart geld". Over de permanente fiscale amnestie zegt een partner van Deloitte België: "'Het is een relatief goedkoop systeem voor de zwart-spaarder.'" Terwijl de helft van de 31 onderzochte OESO-landen zelfs geen regularisatiesysteem heeft. Landen als Nederland en Groot-Brittannië hanteren verjaringstermijnen van respectievelijk 12 en 20 jaar, terwijl je in België na 3 tot 7 jaar buiten schot bent.

Het is schrijnend, maar het zijn nu eenmaal verhalen die enkel in de economiepagina's te

lezen vallen en dus blijft de publieke verantwoordiging grotendeels uit. Het ACW zal niet alleen blijven pleiten voor een juiste inning, maar ook voor een vereenvoudiging van de belastingen. Want het zijn niet zozeer de tarieven, maar vooral de achterpoortjes en het zesgangenmenu aan aftrekposten die frauderen zo verleidelijk en hapklaar maken.

Verduurzaming

Ook inhoudelijk moeten er dingen veranderen in ons fiscaal systeem. België bengelt al jaren achterop in groene fiscaliteit, de omschakeling naar een duurzame samenleving verloopt in ons land trager dan elders.

Mobiliteit is een onderschatte factor. Het Federaal Planbureau berekende een tijd geleden dat de Belgen en de overheid 54 miljard euro spenderen aan mobiliteit. Een berekening op basis van 2000 nota bene. Die kosten kunnen intussen alleen maar gestegen zijn, gezien de bevolkingsaanwinst, de grotere files en het meervoud aan transport. Voor de kosten van klimaatopwarming kwam men aan 973 miljoen euro. Voor hinder vanwege luchtvervuiling alleen stond de teller op een duizelingwekkende 3,03 miljard euro. Die kosten worden gemaakt in de sociale zekerheid, onder andere in de gezondheidszorg waar ademhalingsproblemen e.a. behandeld moeten worden.

Wie die regionalisering van het arbeidsrecht eist en tegelijkertijd een eenvoudiger én competitiever systeem wil, probeert water met vuur te mengen.

Duurzame mobiliteit kan dus ook kostenbesparend zijn. Daarom moet ook het fiscale gunstregime voor bedrijfswagens afgebouwd worden. De echte kosten van de auto moeten geïnternaliseerd worden en daarom moet een sociaal gecorrigeerde kilometerheffing ook bovenaan de agenda staan. De overheid moet de voortrekker zijn in de strijd tegen klimaatopwarming. En als dat op een sociaal rechtvaardige wijze gebeurt, zullen wij dat zeker steunen.

Staatshervorming

Het huis België staat voor een grondige renovatie. Hoewel staatshervorming zeker niet de *core business* is van het ACW, gaan wij graag voor een regionalisering van de energieprijzen, de huurwetgeving en de fiscale maatregelen voor woonbeleid. Voor sommigen zijn dat borrelnootjes, maar op het veld kan dit concrete correcties opleveren voor een efficiënter sociaal beleid ten voordele van de lagere inkomens.

Van bepaalde andere regionalisering – zoals van het arbeidsrecht – gaat niemand beter worden. Werknemers zullen tegen elkaar opgezet kunnen worden en ook bij de werkgeversorganisaties bestaat hierover grote verdeeldheid. Met twee, drie verschillende loonsystemen en een gespleten sociale wetgeving zal de administratieve last alleen maar toene-

men en maakt men het internationale investeerders alleen maar moeilijker. Wie die regionalisering eist en tegelijkertijd een eenvoudiger én competitiever systeem wil, probeert water met vuur te mengen.

Misschien hier nog een klein woordje over onze 'competitiviteit'. Toen de Japanse Kamer van Koophandel ons land 'een investeringsparadijs' noemde, schreeuwden de critici hun verontwaardiging uit. Dat kon toch niet waar zijn? Na de jaarlijkse (zelf)kastijding? En wat met het rapport van de Amerikaanse Kamer van Koophandel dat ons elk jaar eens goed de mantel uit veegt? Men kan de rapporten altijd eens naast elkaar leggen, maar het is ook verstandig de boodschapper eens te bekijken. De Amerikaanse Kamer van Koophandel spendeerde dit jaar 3 miljoen dollar aan advertenties tegen financiële regulering van de banken, 7 miljoen dollar aan lobbyisten tegen president Obama's plan voor universele gezondheidszorg en promoot openlijk *union-busting*. Zelfs grote bedrijven als Nike en Apple hebben de Kamer al verlaten omdat ze zich niet (meer) kunnen vinden in diens agenda. Zo weet u ook van waar de wind der critici waait.

Dit alles wil uiteraard niet zeggen dat ons land geen renovatie kan gebruiken. Maar de staatshervorming mag als thema niet ter blokkering of ter verrotting gebruikt worden. De sleutel van een goede staatshervorming zit in

De sleutel van een goede staatshervorming zit in een rechtvaardige en verantwoorde financieringswet, die rekening houdt met de capaciteiten maar ook met de noden van de drie gewesten.

een rechtvaardige en verantwoorde financieringswet, die rekening houdt met de capaciteiten maar ook met de noden van de drie gewesten. En in het herschikken van bevoegdheden met het oog op meer efficiëntie, meer verantwoordelijkheid en beter bestuur.

Herverdelingsagenda

Dit onderwerp, dat me zo na aan het hart ligt, heb ik voor het einde van deze bijdrage gespaard. Het ACW is voorstander van een progressieve belasting op grote vermogens en een volwaardige meerwaardenbelasting. Tegelijk willen we een verhoging van de laagste uitkeringen tot op de Europese armoedegrens, een verhoging voor chronisch zieken en invaliden en een automatische koppeling van de uitkeringen aan de welvaartsstijging. Dat vragen we omdat we de ongelijkheid aan de kaak willen stellen, omdat we de ongelijkheid willen verkleinen, omdat de renteniers al genoeg voordelen hebben tegenover de zwoegers.

Het ACW is hiermee vaak tegen de stroom ingegaan, maar de laatste jaren lijkt het tij te keren. Het wetenschappelijk uitstekend onderbouwde 'The Spirit Level' (Allen Lane, 2009) bewijst dat landen met een grotere gelijkheid het op een hele resem domeinen beter doen dan andere. In ongelijke maatschappijen ver-

trouwen mensen elkaar veel minder, zijn er meer tienerzwangerschappen, scoren studenten slechter op leestests, ligt de sociale mobiliteit lager, ligt het obesitas-niveau hoger, zitten meer mensen in de gevangenis en worden meer mensen vermoord. Internationale cijfers bevestigen dat, keer op keer. Het is het verschil tussen een Verenigde Staten en een Verenigd Koninkrijk enerzijds en een Zweden en een Japan anderzijds. België mag zich bij die laatste categorie voegen, ook al zijn we geen koploper.

Meer gelijkheid heeft voordelen voor *iedereen*, niet alleen voor de armen: wie wil niet leven in een maatschappij waar minder moorden gepleegd worden, waar de gezondheidszorg beter functioneert en waar mensen meer vertrouwen in elkaar hebben? Mensen denken soms met lichte melancholie aan de tijd dat ze hun fiets ongesloten konden achterlaten. Dat wordt al te vaak en al te snel afgedaan als 'sentimenteel', 'nostalgisch' en 'niet van deze tijd'. Maar wie af en toe eens naar het noorden gaat en een Scandinavische stad bezoekt, kan met eigen ogen vaststellen dat het (nog) bestaat.

Naar die warme samenleving, met minder ongelijkheid en meer sociale samenhang, zal het ACW altijd blijven streven.

1. *De Tijd*, 15 mei 2010.